

Verslag**Centraal College van Deskundigen Restauratiekwaliteit**

Datum: 30 november 2018

Plaats: Gouda

Naam	Vertegenwoordigt	Werkt bij
Aanwezig:		
Rob van Hees	Voorzitter CCvD Restauratiekwaliteit	
Walter de Koning	Secretaris CCvD Restauratiekwaliteit	ERM
Kasper Burgy	Vakgroep Restauratie	Burgy Bouwbedrijf
Berrie Endevoets	Platform Gespecialiseerde aannemers	OrlyEndevoets
Andre Hoek	SRR-Opdrachtgevers restauratoren	
Gert Tutert	Private opdrachtgevers	SBGK
Rients Anne Slotema	Federatie Grote Monumentengemeenten – FGM	Leiden
Marc van Roosmalen	Raad voor Vastgoed Rijksoverheid – RVR	Rijksvastgoedbedrijf
Michiel van Hunen	Rijksdienst Cultureel Erfgoed – RCE	RCE
Francois van Twist	Certificerende instellingen	Kiwa
Gast:		
Esther Wieringa		Agendapunt 10
Afwezig:		
Joop Heijdra	Provincies	Gelderland
Bastiaan van de Kraats	Vereniging Architecten Werkzaam in de Restauratie - VAWR	1 m 98

1. opening, vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

2. Verslag bijeenkomst 13 september 2018

Redactioneel:

Besluit: het verslag wordt met enkele wijzigingen vastgesteld. Deze zijn verwerkt in de definitieve versie.

Actielijst:

De actielijst wordt doorgenomen en bijgewerkt.

3. Vergaderschema 2019

Van Twist Het CCvD zal vergaderen op 8 maart, 17 mei (i.p.v. 10 mei), 13 september en 15 november. Francois van Twist zal voor een vervanger zorgen op 8 maart.

4. Riet**4.1 reactie op ontwerp-BRL 1512.**

In het kader van de KOMO-regelingen is door SKH een nieuwe BRL opgesteld voor het product Riet (als materiaal, dus niet het onderwerp van onze URL 4004 die gaat over het proces van het dekken). Er is discussie ontstaan over de criteria die gesteld kunnen (of moeten) worden aan de kwaliteit van riet. Die criteria bepalen in hoge mate de levensduur van een rieten dak. Vanuit de gedachte dat dit ook belangrijk is voor monumenten heeft KOMO het CCvD Restauratiekwaliteit de concept-BRL om advies voorgelegd. De Vakfederatie Rietdekkers is daarom om reactie gevraagd. Er is een grote hoeveelheid stukken. Rob van Hees, Michiel van Hunen en Walter de Koning beschikken over de hele set. De discussie gaat over de vraag welke parameters worden

meegenomen om te bepalen wat goed riet is of niet. De vraag is of het natriumgehalte en de snijhoogte adequate parameters zijn en zo ja, welke waarden aangehouden moeten worden en hoe die bepaald (aangetoond) kunnen worden

Het CCvD vindt een BRL voor riet een goede zaak en juicht ook het verrichte onderzoek toe. Het materiaal riet is belangrijk voor monumenten, maar niet 'monument-specifiek'. Het CCvD ziet daarom af van een formele reactie. Het is wel nuttig om een aantal overwegingen ten overvloede te geven. Deze worden besproken. De reactie zal worden uitgewerkt door Rob van Hees en Walter de Koning

De Koning Besluit: reactie zenden aan KOMO-bureau

4.2 projectplan Actualiseren URL Riet

Het projectplan wordt aangepast met de opmerking dat het gewenst is de naam van de URL te veranderen zodat hij in lijn met de naam van andere URL-en komt te liggen. Verder dat de resultaten van de BRL Riet worden meegenomen voor zover die wordt vastgesteld resp. breed gedragen zijn.

De Koning Besluit: het projectplan wordt vastgesteld inclusief bovenstaande wijzigingen
actie De Koning

5. Historisch metaal (ferro)

5.1 Informatieblad

De Koning Besluit: Het informatieblad wordt met enkele wijzigingen in tekst en beeldmateriaal vastgesteld

5.2 Bijlage 16 bij BRL 4000

Besluit: De bijlage wordt ongewijzigd vastgesteld

6. Projectplan Verdiepen van URL-en voor waterbouwkundige werken

Het resultaat van het project is een notitie die volgende vergadering in het CCvD besproken wordt. De notitie bevat aandachtspunten per URL; deze worden bij voorkeur tegelijk met andere wijzigingen verwerkt in een nieuwe versie van de URL-en.

Het college onderschrijft het nut van dit project.

Besluit: het projectplan wordt vastgesteld.

7. Brief KOMO aan RCE inzake positionering in de erfgoedsector

De brief en toelichting worden besproken. Een taakverdeling nieuwbouw (KOMO) en erfgoedsector (ERM) wordt logisch gevonden.

Besluit: voor kennisgeving aangenomen

8. Brieven VRS en VR inzake het stellen van natuursteen

De Vakgroep Restauratie vraagt om een uitbreiding van de reikwijdte van de certificeringsregeling voor bouwbedrijven (BRL 3000 ERB) zodat ook zij het stellen van natuursteen onder certificaat kunnen uitvoeren. De Vereniging Restauratie Steenhouwers (VRS) reageert bij voorbaat op dit verzoek en geeft in overweging om dit niet te doen. Het college vindt het stellen van natuursteen een aspect dat kennis en ervaring vereist. Inhoudelijke eisen en de toetsing op het voldoen aan die eisen zijn dus opportuun. De oplossing (met betrokkenen een deelcertificaat 'stellen van natuursteen' uitwerken binnen URL 4007 (geen wijziging van BRL 3000)) wordt onderschreven.

Voorwaarde is wel dat het voor de betrokken bedrijven niet leidt tot een verplichting om een extra certificerende instelling in te schakelen.

De Koning Besluit: voorstel uitwerken om URL 4007 aan te passen (apart deelcertificaat voor stellen van natuursteen mogelijk; noodzaak extra CI vermijden).

9. Wijziging BRL 3000 en BRL 4000

Het betreft wijzigingen in BRL 3000 en BRL 4000 die van belang zijn voor de certificering. De wijzigingen in BRL 3000 zijn besproken met de betreffende CI's, de Vakgroep restauratie en de Monumentenwacht Gelderland (Kennis+Kunde regeling). Bij BRL 3000 betreft het:

- Aanscherping van de eisen aan het certificaat
- Wijzigingen in de regeling voor bedrijven die op basis van de Kennis+Kunde-regeling zijn gecertificeerd
- De nummering van de voetnoten

De wijzigingen in BRL 4000 volgen deels uit de wijzigingen bij BRL 3000. Verder gaat om actualisatie. Bij BRL 4000 gaat het om:

- Aanscherping van de eisen aan het certificaat (hoofdstuk 8)
- Wijzigingen in de bijlagen (actualiseren van het vermelden van URL-en in de bijlagen 3 en 6; vervallen van de informatieve bijlage 4 Regelgeving; wijzigingen in de bijlage voor voegwerk; toevoegen van de bijlage voor historisch metaal).

Besproken wordt dat de tekst van de tabel in bijlage 3 van BRL 4000 op onderdelen (6.1.1 en 6.2.1) tot misverstanden kan leiden. Deze tekst wordt verduidelijkt.

De beoogde datum van inwerkingtreden is 1 januari 2019.

De Koning Besluit: de wijziging BRL 3000 en BRL 4000 worden vastgesteld inclusief een tekstuele aanpassing in bijlage 3 van BRL 4000.

10. Ontwerp-Restauratoren Register

De doelen en achtergronden van het Restauratorenregister zijn toegelicht tijdens de vergadering op 13 september. Esther Wieringa, rapporteur voor het Restauratorenregister, en Andre Hoek, lid van de begeleidingscommissie, lichten het onderwerp toe.

Het voorstel is vervaardigd in 3 dossiers:

- A. De inhoudelijke stukken m.b.t. vereiste kennis en ervaring
- B. De gedragscode en klachtenregeling
- C. Informatiebladen voor restauratoren (zij die overwegen zich in te schrijven):
  - Algemeen (wat is het, wat heb ik er aan)
  - hoe verloopt de toetsingsprocedure

Deze stukken worden de komende periode verwerkt in een nog te bouwen website. In het vervolg gaan er diverse zaken tegelijk lopen:

- Reactie vragen aan allerlei betrokkenen (restauratoren en anderen) Try out (werkt het)
- Verdere uitwerking van het Register
- Bouw website

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Is de planning voor de vervolgstappen realistisch? In beginsel kan het volgens deze planning, maar er zijn inderdaad veel stappen te zetten.

Vertraging is mogelijk.

- De restauratiewetenschapper is niet meer in de voorstellen opgenomen. De reden hiervoor ligt in de aard van de werkzaamheden en de positie (niet commercieel actief). Het restauratorenregister blijkt niet de juiste plek voor deze rol.
- Is het aantal punten voor onderhoud van kennis haalbaar? Er zijn meerdere categorieën waarin punten behaald moeten worden. Dit maakt dat niet alles op 1 kaart gezet kan worden. Het totaal aantal en het aantal per categorie is uitvoerig besproken. Tijdens de vergadering volgende week wordt nog 1 reactie doorgenomen.
- Het college beveelt een evaluatie aan van de werking van het register (in beginsel na 2 jaar) . Hierin ook het behalen van punten meenemen.
- De Registerrestaurator is degene die de fysieke werkzaamheden verricht / ingreep doet
- Criterium 2.2: Is 15 jaar ervaring voor een senior-registerrestaurator gewenst? Besproken wordt dat de positie van de senior bedoeld is voor personen die ook coachend en kennis-overdragend actief zijn. Hierbij past een dergelijke ervaring.
- Het CCvD zal in de toekomst worden geadviseerd door een permanente commissie Opleidingen
- De klachtenregeling is opgenomen omdat er ook de mogelijkheid moet zijn om ingeschreven personen te verwijderen uit het register. Hiervoor zijn diverse beschikbare codes bekeken en geharmoniseerd tot een nieuwe samenhangende code. Deze zal Gedragscode gaan heten (niet Ethische code). In de Gedragscode zijn enkele passages m.b.t. de werkwijze en samenstelling van de commissie nog niet ingevuld. Aanpassen.
- De documenten van het register worden nog juridisch getoetst. Het huidige voorstel voor de klachtenregeling omvat geen beroepsregeling. Nagaan of dat terecht is.
- Bij het informatieblad 'het restauratorenregister' ontbreekt in het intro de doelgroep. Toevoegen.
- Wat is de reden van een bewaartermijn van 9 jaar voor de toetsingsinformatie? Dit zijn 2 inschrijfperiodes van 5 jaar minus de 2 maal de behandeltermijn
- Welk draagvlak in de doelgroep wordt verwacht? De restauratoren streven al lange periode naar een landelijk erkend register. Men hoopt dat deze stukken hiertoe zullen leiden. De informeel verkregen reacties (mede n.a.v. de Register-Nieuwsbrief) zijn in meerderheid positief. De inspraakperiode en de try out moeten aantonen of men het voorstel steunt. De kosten van het toetsen zijn daarbij ook een belangrijk aandachtspunt.

De Koning Besluit: vrijgeven voor openbare reactieronde met in achtneming van de boven aangegeven wijzigingen / aanvullingen.

11.Ontwerp-wijziging van URL 2001 Bouwkundig advies

In formele zin gaat het om een wijziging van de URL, de URL is echter vrijwel geheel herschreven. De oorspronkelijk volledig procesmatige opzet is vervangen door een opzet met inhoudelijke aanwijzingen op het gebied van:

- Ingrepen in een monument op basis van een wijziging van een plan
- Instandhoudingsplannen
- Schade-advies (brand, water, natuur, vandalisme)
- Duurzaamheidsadvies (in de betekenis van energieprestatie), cfm NEN-EN 16883

Er wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande richtlijnen. In de

bijlagen zijn inhoudelijke uitwerkingen opgenomen voor diverse onderwerpen waar geen voor monumenten passende richtlijn beschikbaar is, terwijl dit onderwerp wel belangrijk is voor monumentenzorg. Het betreft:

- Schadeadvies
- Duurzaamheidsadvies
- Samenhang tussen constructie-veiligheid en bescherming CHW
- Samenhang tussen constructie-veiligheid en bescherming CHW in bevestigingsgebied (nog niet gereed; nog niet duidelijk is wanneer dit wel het geval zal zijn)
- Bemalingen in de buurt van monumenten (nog niet gereed; zal gereed zijn in februari)
- Samenhang werkzaamheden adviseur en architect (o.b.v. STB = Standaard Taak Beschrijving; verwijzend naar de nog op te stellen URL 1001 visie & Ontwerp)

Ook de BRL zal worden aangepast (sommige passages uit de huidige URL verhuizen naar de BRL). Een voorstel voor de wijziging van de BRL zal op de volgende vergadering worden besproken.

In 2019 zal ook een ontwerp-URL 1001 Visie & ontwerp aan het CCvD voorgelegd worden. Vooruitlopend op de totstandkoming hiervan is de relatie tussen beide documenten (en de relatie tussen architect en adviseur) verkend. Het resultaat is beschreven in bijlage 6 van de URL 2001.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Op het voorliggende concept is vanuit de begeleidingscommissie (Bastiaan van der Kraats en Ilse van Rijn) nog gereageerd. Het college stemt in met het voorstel om de passages over herbesteding (par 4.2.4) te verplaatsen naar de nog te schrijven URL 1001 en de overige opmerkingen van de uit beide reacties ter bespreking en aanpassing voor te leggen aan de begeleidingscommissie.
- De inhoudsopgave moet opnieuw gegenereerd
- Het waardestellend onderzoek valt niet onder de URL, passages die dat lijken te zeggen moeten worden aangepast.
- Bevoegd bestuursorgaan is een niet op alle plaatsen juiste term. Vervangen door 'bevoegd gezag'.
- Par 1.1: omvat een duurzaamheidsvisie ('integrale visie op alle aspecten van duurzaamheid in de betekenis van energieprestatie) ook de installaties? Ja.
- Par 3.1 "vervang bij voorkeur met hetzelfde materiaal (of materiaal met dezelfde eigenschappen) en/of dezelfde techniek. Toevoegen .., tenzij dit tot schade zou leiden. ". Deze wijziging impliceert een wijziging van de standaard tekst en wordt om die reden aangehouden tot het moment waarop de restauratieladder in alle URL-en wordt aangepast.
- Par 3.2.3: monumentencommissie toevoegen. Het woord 'huidige' schrappen.
- Par 3.3.2. de tabel over afstemming met diverse partijen aanpassen (Monumentencommissie noemen; artikel 1:13 Bouwbesluit noemen; doornemen vergunningvoorwaarden noemen)
- Par 3.3.3 'installateurs van diverse installaties' veranderen in 'adviseurs of installateurs van diverse installaties'
- Par 4.1 de genoemde kengetallen zijn illustratief, niet onderbouwd. Daarom wordt het woord 'indicatieve' toegevoegd
- Par 4.2.4 vervalt
- Par 7.4 Monitoren: beleidsmatig wenselijk, maar past niet binnen de looptijd van een project URL. Daarom schrappen

De Koning

- Par 8.2. de betekenis van de begrippen weten / inzicht / toepassen / integreren behoeft toelichting (tekst of tabel ?). In de begeleidingscommissie bespreken of 'integreren' op een aantal regels veranderd moet worden in 'toepassen'.
- Bijlage 2: 'indicatieve' labelscores

De Koning Besluit: vrijgeven van de ontwerp-wijziging van URL 2001 voor een openbare reactieronde. De begeleidingscommissie mag beperkte wijzigingen doorvoeren in de versie die wordt gepubliceerd. Het CCvD ontvangt de gepubliceerde versie per mail.

12. Ontwerp-URL gebouwinspecties

Dankzij een financiële bijdrage van de provincie Noord-Holland heeft ERM het project 'opstellen URL gebouwinspecties' in uitvoering kunnen nemen. Deze uitvoeringsrichtlijn biedt een handvat bij het uitvoeren van bouwkundige inspecties van monumenten en karakteristieke gebouwen. De basis voor deze URL is de systematiek van NEN 2767 (zoals die gebruikelijk is voor moderne gebouwen en objecten), gecombineerd met de inhoud van het Inspectiehandboek van de Monumentenwacht (zoals dat gebruikelijk is voor monumenten en karakteristieke gebouwen). De URL maakt verschillende werkwijzen en rapportageformats mogelijk

Gezien de prioriteit voor duurzaamheid / energietransitie krijgen steeds meer partijen de vraag om bij een gebouwinspectie ook iets te zeggen over het functioneren van de duurzaamheidsmaatregelen. Voor zover dat bouwkundige zaken betreft is dat een aspect wat relatief eenvoudig aan deze URL toegevoegd kan worden. Het functioneren van installaties blijft in eerste instantie buiten beschouwing. Dat is tot uitdrukking gebracht door een gereserveerd hoofdstuk 'Duurzaamheidsmaatregelen' en een PM op een aantal plaatsen (alle in rood). Er zijn nog enkele onderwerpen uit te werken:

- Gaande werk bij molens
- Andere bouwdelen / materialen (voor zover die teksten beschikbaar zijn)

Ook de BRL 2000 zal worden aangepast (sommige passages uit de huidige URL verhuizen naar de BRL). Een voorstel voor de wijziging van de BRL zal op de volgende vergadering worden besproken.

Op de voorliggende versie is vanuit de begeleidingscommissie (Monumentenwacht) nog gereageerd. Deze reactie zal in de begeleidingscommissie worden besproken.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

- Par 1.2 / blz. 10. De verwijzing naar de Machinerichtlijn is verwarrend. Betreft alleen molens?
  - Idem: 'aanwezige bouwsporen worden als aandachtspunt meegenomen.' Hoe wordt dat concreet gemaakt / uitgevoerd?
  - Par 3.6 Bevoegd gezag Wabo is op deze plaats niet juist. Toevoeging Wabo schrappen.
- Van Hees
- Hoofdstuk 7: nummering klopt niet
  - Rob van Hees zal enkele opmerkingen nasturen

De Koning Besluit: vrijgeven van de ontwerp-URL 2005 voor een openbare reactieronde. De begeleidingscommissie mag beperkte wijzigingen doorvoeren in de versie die wordt gepubliceerd. Het CCvD ontvangt de gepubliceerde versie per mail.

13. Mededelingen

13.1. *Platform Monumententoezicht* 31 oktober 2018 Thema 'strafrechtelijke handhaving'. <https://www.stichtingerm.nl/nieuws/de-mogelijkheden-van-het-strafrecht-bij-monumententoezicht>

13.2. *Routekaart Verduurzaming monumenten*: Actieplan voor actie 10

13.3. *Werkzaamheden aanvullende initiatieven*: overzicht voortgang . Bij nr. 5 (waaier groen Erfgoed) ook de Vakgroep groen Erfgoed betrekken. Bij nr. 6 (informerende welstandscommissies) ook de huidige naam (monumentencommissie) aanhouden

13.4. *Reguliere werkzaamheden*: overzicht voortgang

13.5. *Themabijeenkomst 7 maart 2019*: asbestverwijdering bij monumenten (Arnhem). In voorbereiding. De RCE heeft een brochure over het verwijderen van asbest in voorbereiding. Deze wordt toegestuurd.

Van Hunen

Besluit: voor kennisgeving aangenomen

14. Rondvraag

Geen

Volgende vergadering: 8 maart 2019 om 9.30 uur in Gouda